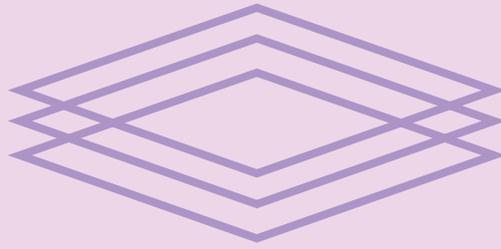

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ
ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2026

Το έργο «**Μαζί ενάντια στη βία κατά των παιδιών στο Βορειοανατολικό Αιγαίο. (S) Συνεργασία, (T)Τεκμηρίωση, (E) Εκπαίδευση, (P) Πρόληψη – STEP**» υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος PREVENT με φορέα υλοποίησης το «Κέντρο Παιδιού και Εφήβου» και εταίρο την ΑΜΚΕ «Εικαστικό Θέατρο Κούκλας «Πράσσειν Άλογα»». Το πρόγραμμα “Preventing gender-based violence and violence against children” (PREVENT) έχει ως στόχο την πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας και της βίας κατά των παιδιών, μέσω της στήριξης Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών (ΟΚοιΠ) στην Ελλάδα και την Κύπρο που δραστηριοποιούνται σε αυτούς τους τομείς, καθώς και της ενίσχυσης των γνώσεων, των ικανοτήτων και της βιωσιμότητάς τους. Το PREVENT συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, σε ποσοστό 90%, μέσω του προγράμματος Citizens, Equality, Rights and Values (CERV)* 2023-DAPHNE, το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ, σε ποσοστό 10%, με συνολικό ποσό επιχορήγησης €2,3 εκ. Συντονιστής του PREVENT είναι το Ίδρυμα Μποδοσάκη (Ελλάδα), σε σύμπραξη με το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ (Κύπρος).

Κέντρο Παιδιού και Εφήβου

Χίος: Εγκρεμού 30, 82131

Αθήνα, Χρυσολωρά 10-12, Περιστερί, 12132

www.kpechios.org, info@kpechios.org

Εικαστικό Θέατρο Κούκλας

«Πράσσειν Άλογα»

Βασιλείου Βουλγαροκτόνου 60, Αθήνα 114 73

www.prasinaloga.gr, info@prasinaloga.gr

Φορέας Υλοποίησης

Εταίρος

Με τη συγχρηματοδότηση

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Αρχοντούλα Αλεξάκη

Κοινωνική Λειτουργός MSc

Συστημική- Οικογενειακή Ψυχοθεραπεύτρια

Επιστημονικό Στέλεχος Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας

Ελένη Ειρήνη Σκαφιδά

Κοινωνική Λειτουργός MSc

Preventive Youth Care & Youth at Risk (0-21)

Basispedagoog, NL

Δρ. Βασιλική Μπαλτσιώτη

Σχολική Κοινωνική Λειτουργός MSc, Phd, Συστημική

Ψυχοθεραπεύτρια,

Μετα-Διδακτορική Ερευνήτρια

Εντεταλμένη Διδάσκουσα Πα. Δ. Α

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Δρ. Σπύρος Λογοθέτης

Ψυχολόγος, Msc, Phd

Επιστημονικός Συντονιστής Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων

Κέντρο Παιδιού & Εφήβου

Δρ. Αντώνης Βαδόλας

Ψυχολόγος-Ψυχοθεραπευτής

Συντονιστής Εκπαίδευσης

Κέντρο Παιδιού & Εφήβου

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αλέξανδρος Γιαννακούλιας

Γραφίστας

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε θερμά για την συνεργασία και την υποστήριξη τους για την υλοποίηση του έργου τους Δήμους Μυτιλήνης, Χίου, Ανατολικής Σάμου, Ικαρίας και Λήμνου, καθώς και τον Περιφερειακό Επόπτη Ποιότητας Εκπαίδευσης Βορείου Αιγαίου κ. Αιμ. Ευαγγελινό.

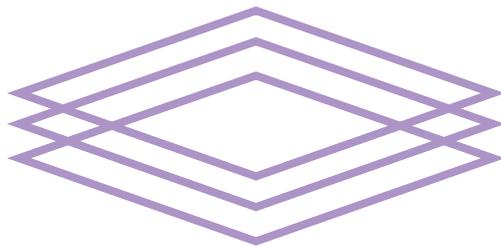
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Σε μια εποχή κατά την οποία η παιδική κακοποίηση και παραμέληση εξακολουθεί να αποτελεί μια σοβαρή παγκόσμια πρόκληση, επηρεάζοντας 1 στα 5 παιδιά παγκοσμίως (UNICEF, 2025), η ανάγκη για πρόληψη, ενημέρωση και έγκαιρη παρέμβαση καθίσταται πιο επιτακτική από ποτέ.

Πίσω από κάθε αριθμό βρίσκεται ένα παιδί που χρειάζεται ασφάλεια, φροντίδα και ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για να αναπτυχθεί υγιώς και με αξιοπρέπεια.

Το παρόν εγχειρίδιο δημιουργήθηκε για να ανταποκριθεί σε αυτή την ανάγκη, προσφέροντας σε γονείς, εκπαιδευτικούς και επαγγελματίες πρακτικά και επιστημονικά τεκμηριωμένα εργαλεία. Στόχος του είναι να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ θεωρητικής γνώσης και καθημερινής εφαρμογής, ενισχύοντας την ικανότητα αναγνώρισης των σημάτων κινδύνου και προωθώντας αποτελεσματικές πρακτικές πρόληψης και υποστήριξης των παιδιών.

Η προστασία των παιδιών αποτελεί συλλογική ευθύνη και προϋποθέτει ενημέρωση, συνεργασία και ενεργή στάση από όλους μας. Μέσα από αυτό το εγχειρίδιο φιλοδοξούμε να συμβάλουμε στη δημιουργία ασφαλέστερων περιβαλλόντων και στην ενδυνάμωση των ενηλίκων που στέκονται δίπλα στα παιδιά, με κοινό στόχο ένα ασφαλέστερο αύριο για κάθε παιδί.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	Εισαγωγή	5
1.1	Επιπολασμός και Κοινωνικός Αντίκτυπος	5
1.2	Ορισμοί της Παιδικής Κακοποίησης	6
1.3	Είδη Παιδικής Κακοποίησης.....	6
2.	Επιπτώσεις και ανίχνευση περιστατικών	11
2.1	Μακροχρόνιες Επιπτώσεις.....	13
2.2	Αιτία Κακοποίησης	14
2.3	Πρώτες Ενδείξεις Παιδικής Κακοποίησης	15
2.4	Δυσκολίες στην αποκάλυψη από τα παιδιά.....	17
2.5	Τρόποι Αποκάλυψης της Παιδικής Κακοποίησης.....	18
2.6	Βασικές Αρχές Ανταπόκρισης.....	19
2.7	Καταγραφή της Αποκάλυψης	21
2.8	Βασικές Αρχές του Εκπαιδευτικού.....	22
3.	Νομοθεσία και πρόληψη	24
3.1	Νομοθετικές πράξεις των Ηνωμένων Εθνών	24
3.2	Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού	24
3.3	Η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για τα Δικαιώματα του Παιδιού	26
3.4	Ελληνικό Νομοθετικό Πλαίσιο για τη Παιδική Κακοποίηση	28
3.5	Νομικό Πλαίσιο για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Κακοποίησης - Παραμέλησης Παιδιών (ΚαΠα-Π).....	30
3.6	Η Δι-επιστημονική και Δι-υπηρεσιακή συνεργασία των επαγγελματιών στη Παιδική Προστασία.....	31
3.7	Η Αναφορά ως Εργαλείο Πρόληψης για τη Παιδική Κακοποίηση	31
3.8	Φορείς Πρόληψης και Διαχείρισης της ΚαΠα-Π	32
3.9	Προτάσεις για Βελτίωση της Παιδικής Κακοποίησης: Πρόληψη, Συνεργασία, Ευαισθητοποίηση, Εκπαίδευση.....	33

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η βία κατά των παιδιών αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μια σοβαρή απειλή για τη δημόσια υγεία παγκοσμίως. Περιλαμβάνει σωματική, συναισθηματική και σεξουαλική κακοποίηση, καθώς και παραμέληση, με βαθιές επιπτώσεις στη γνωστική, συναισθηματική, κοινωνική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Τα σχολεία παίζουν κρίσιμο ρόλο στα συστήματα προστασίας των παιδιών, καθώς οι εκπαιδευτικοί έρχονται σε καθημερινή επαφή με τα παιδιά και συχνά είναι οι πρώτοι που εντοπίζουν σημάδια κακοποίησης.

Αυτό το εγχειρίδιο έχει σχεδιαστεί για να βοηθά τους εκπαιδευτικούς με μια προσέγγιση βασισμένη σε έρευνες, που είναι επιστημονικά αποδεδειγμένες ως προς το τραύμα και τα δικαιώματα. Βασισμένο σε διεθνείς και ευρωπαϊκές έρευνες, καθώς και στο ελληνικό πλαίσιο προστασίας των παιδιών, παρέχει θεωρητικά θεμέλια και πρακτικές οδηγίες για την πρόληψη, την έγκαιρη αναγνώριση και την κατάλληλη αντιμετώπιση.

1.1 ΕΠΙΠΟΛΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ

Συμφώνα με στατιστικές μελέτες στην Ευρώπη φαίνεται ότι η κακοποίηση παραμένει σε υψηλά επίπεδα και χωρίς να γίνονται αναφορές. Οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι εκατομμύρια παιδιά βιώνουν κακοποίηση πριν από την ηλικία των 18 ετών, με τη συναισθηματική κακοποίηση και την παραμέληση να συγκαταλέγονται στις πιο διαδεδομένες μορφές.

Πίνακας: Εκτιμώμενη συχνότητα εμφάνισης κακοποίησης παιδιών στην Ευρώπη (ενδεικτικό μοντέλο) (WHO, 2024; European Parliamentary Research Service, 2024)

Είδος κακοποίησης	
Σεξουαλική	Περίπου 18 εκατομμύρια
Σωματική	Περίπου 44 εκατομμύρια
Συναισθηματική	Περίπου 55 εκατομμύρια

1.2 ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO, 2024) και τη UNICEF (2025), η παιδική κακοποίηση αποτελεί σοβαρή παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού και συνδέεται με μακροχρόνιες επιπτώσεις στην σωματική και ψυχική υγεία. Έρευνες αποδεικνύουν ότι τα άτομα που έχουν βιώσει παιδική κακοποίηση παρουσιάζουν αυξημένο κίνδυνο εμφάνισης μετατραυματικού στρες, κατάθλιψης, δυσκολιών στις διαπροσωπικές σχέσεις και καταχρήσεων στην ενήλικη ζωή τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει την κακοποίηση σαν δια τομεακό κοινωνικό και υγειονομικό πρόβλημα, το οποίο επηρεάζει την ψυχική υγεία, την εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη των παιδιών.

1.3 ΕΙΔΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η παιδική κακοποίηση περιλαμβάνει διακριτές αλλά συχνά αλληλεπικαλυπτόμενες μορφές βίας, οι οποίες επηρεάζουν την υγεία, την ανάπτυξη και την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού καθώς και τη λειτουργικότητα του. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (2024) και η ευρωπαϊκή βιβλιογραφία (Cowley et.al 2025; EPRS 2024; UNICEF, 2025) αναφέρουν πέντε είδη κακοποίησης:

Είδη Κακοποίησης:

- Παραμέληση (αμέλεια βασικών αναγκών όπως φροντίδα, διατροφή, αγάπη)
- Σωματική κακοποίηση (π.χ. χτυπήματα, βίαιη μεταχείριση)
- Συναισθηματική/ψυχολογική κακοποίηση (υποβάθμιση, απομόνωση, απειλές)
- Σεξουαλική κακοποίηση (σεξουαλική εκμετάλλευση ή παρενόχληση)
- Βία κατά των παιδιών στο διαδίκτυο (cyberbullying, cyber stalking, hacking)

Παραμέληση

Η παραμέληση θεωρείται η πιο συχνή μορφή κακομεταχείρισης ή κακοποίησης και ορίζεται ως μη κάλυψη βασικών αναγκών ή η ανεπαρκής πρόσβασή σε αυτές. Βασικές ανάγκες περιλαμβάνουν το φαγητό, ένδυση, στέγαση, εκπαίδευση, ιατρική περίθαλψη και φροντίδα. Οι τέσσερις τύποι παραμέλησης είναι φυσική, ιατρική, εκπαιδευτική και συναισθηματική. Η φυσική παραμέληση αφορά την αδυναμία κάλυψης των σωματικών αναγκών, όπως η επαρκής διατροφή, ένδυση, προσωπική υγιεινή, επίβλεψη και ιατρική φροντίδα. Η ιατρική παραμέληση συνεπάγεται την αδυναμία παροχής ψυχικής ή σωματικής υποστήριξης, την αγνόηση των συστάσεων επαγγελματιών υγείας και την αποφυγή ιατρικών και οδοντιατρικών ραντεβού. Η συναισθηματική παραμέληση περιλαμβάνει την αδυναμία κάλυψης των συναισθηματικών αναγκών, όπως η παροχή

φροντίδας και στοργής, η έκθεση σε ενδοοικογενειακή βία, η αποδοχή δυσπροσάρμοστης συμπεριφοράς, η μη αναζήτηση βοήθειας για συναισθηματικά και συμπεριφορικά προβλήματα, και η μη παροχή επαρκούς δομής. Η εκπαιδευτική παραμέληση αφορά την αδυναμία παροχής της απαραίτητης επίβλεψης και φροντίδας για την εκπαίδευση του παιδιού, όπως η μη εγγραφή σε σχολείο, η χρόνια απουσία και η ανικανότητα κάλυψης συγκεκριμένων εκπαιδευτικών αναγκών. Ο ορισμός και η αναγνώριση της παραμέλησης είναι ιδιαίτερα περίπλοκη σε πληθυσμούς στους οποίους υπάρχουν κοινωνικοοικονομικές δυσκολίες επειδή η φτώχεια μπορεί να ερμηνευθεί λανθασμένα ως παραμέληση λόγω της έλλειψης επαρκών οικονομικών πόρων.

Σωματική Κακοποίηση

Η σωματική κακοποίηση ορίζεται ως η εσκεμμένη χρήση φυσικής δύναμης εναντίον ενός παιδιού, η οποία μπορεί να προκαλέσει σωματικές βλάβες ή να αυξήσει την πιθανότητα τέτοιων τραυμάτων. Περιλαμβάνει κάθε είδους τραυματισμούς ή κακώσεις διαφορετικής σοβαρότητας, όπως χτυπήματα, κλωτσιές, ταρακούνημα, δάγκωμα, εγκαύματα και άλλα. Οι κακώσεις μπορεί να είναι μία ή περισσότερες και συχνότερα εμφανίζονται στο κεφάλι, στα άκρα και σε ακάλυπτα σημεία του σώματος του παιδιού. Οι επαγγελματίες υγείας πρέπει, ακόμα και με την παραμικρή υποψία, να ελέγχουν σχολαστικά όλο το σώμα του παιδιού.

Συναισθηματική/ Ψυχολογική Κακοποίηση

Η συναισθηματική/ψυχολογική κακοποίηση αφορά επαναλαμβανόμενες και επίμονες συμπεριφορές φροντιστών/ενηλίκων με τη χρήση συναισθηματικής κακομεταχείρισης και μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την ψυχολογική ευημερία του παιδιού. Οι πιο συχνοί τρόποι είναι μέσω του εξευτελισμού, των απειλών, του εκφοβισμού, της απόρριψης, και της συστημικής υποτίμησης.

Σεξουαλική Κακοποίηση

Η σεξουαλική κακοποίηση αφορά την εμπλοκή ενός παιδιού σε οποιαδήποτε μορφή σεξουαλικής δραστηριότητας με έναν ενήλικα. Αν ένας ή μια ενήλικας συμμετέχει σε οποιαδήποτε μορφή σεξουαλικής δραστηριότητας υπάρχουν δυο είδη η αφή (contact/ touching) και η μη αφή (non-touching). Η αφή περιλαμβάνει την επαφή με τα γεννητικά όργανα ενός παιδιού, την ανάγκαση ενός παιδιού να αγγίξει τα γεννητικά όργανα κάποιου άλλου, το παιχνίδι σεξουαλικών παιχνιδιών ή/και την τοποθέτηση αντικειμένων ή μερών του σώματος μέσα στον αιδοίο ή τον κόλπο, στο στόμα ή στον πρωκτό ενός παιδιού για σεξουαλική ευχαρίστηση. Η κακοποίηση χωρίς αφή περιλαμβάνει την επίδειξη πορνογραφίας σε ένα παιδί, την έκθεση των γεννητικών οργάνων ενός ατόμου σε ένα παιδί, την πορνεία/εμπορία παιδιού, τη φωτογράφιση ενός παιδιού σε σεξουαλικές στάσεις, την ενθάρρυνση ενός παιδιού να παρακολουθεί ή να ακούει σεξουαλικές πράξεις είτε αυτοπροσώπως είτε σε βίντεο ή/και την παρακολούθηση ενός παιδιού να γδύνεται ή να χρησιμοποιεί την τουαλέτα.

Η βία κατά των παιδιών στο διαδίκτυο

Η βία κατά των παιδιών στο διαδίκτυο αναφέρεται σε κάθε μορφή επιθετικής παρενοχλητικής συμπεριφοράς που λαμβάνει χώρα μέσω του διαδικτύου, της χρήσης των νέων τεχνολογιών ή διαδικτυακών πλατφορμών. Ένας στους τρεις χρήστες του διαδικτύου παγκοσμίως είναι παιδί και αυξάνονται. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (2022), η βία που διευκολύνεται από την τεχνολογία ή το διαδίκτυο περιλαμβάνει πράξεις που διαπράττονται από ενήλικες ή παιδιά. Περιλαμβάνει συμπεριφορές όπως Ζωντανή μετάδοση σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών (Live-streaming sexual abuse of children), Διαδικτυακή σεξουαλική παρότρυνση και σεξουαλική εκμετάλλευση (Online sexual solicitation and grooming, Παραγωγή ή κοινοποίηση εικόνων σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών (Production or sharing of sexual abuse images of children), Cyberbullying και Κοινοποίηση σεξουαλικών εικόνων χωρίς συγκατάθεση και σεξουαλικός εκβιασμός (Sharing of sexual images without consent and sexual extortion). Στην αναφορά του European Parliamentary Research Service (2024) προστίθενται η διαδικτυακή παρενόχληση (cyberharassment), η κακόβουλη διαρροή προσωπικών δεδομένων (doxing), η ηλεκτρονική παρείσφρηση (hacking) και η διαδικτυακή πλαστοπροσωπία (online impersonation).

World Health Organization (2022). Violence against children online

Κοινοποίηση σεξουαλικών εικόνων χωρίς συγκατάθεση και σεξουαλικός εκβιασμός (Sharing of sexual images without consent and sexual extortion)	Μετάδοση ή ανταλλαγή σεξουαλικού περιεχομένου (π.χ. εικόνων, βίντεο ή μηνυμάτων) που αποκτάται μέσω εξαναγκασμού ή πίεσης ή χρησιμοποιείται χωρίς συγκατάθεση, μερικές φορές για την απόσπαση χρημάτων ή σεξουαλικών χάρων.
Ζωντανή μετάδοση σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών (Live-streaming sexual abuse of children)	Χρήση διαδικτυακών εφαρμογών βίντεο για προβολή ή κοινοποίηση ζωντανού βίντεο παιδιών που κακοποιούνται σεξουαλικά.
Διαδικτυακή σεξουαλική παρότρυνση και σεξουαλική εκμετάλλευση (Online sexual solicitation and grooming)	Χρήση τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών για την οικοδόμηση μιας σχέσης, εμπιστοσύνης ή/και συναισθηματικής σύνδεσης με ένα παιδί ή νεαρό άτομο με σκοπό τη χειραγωγήση, την εκμετάλλευση και τη σεξουαλική κακοποίηση.
Παραγωγή ή κοινοποίηση εικόνων σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών (Production or sharing of sexual abuse images of children)	Παραγωγή ή/και κοινοποίηση περιεχομένου που δείχνει γυμνά ή μερικώς ντυμένα παιδιά, παιδιά που πόζαραν σεξουαλικά ή εικόνες που απεικονίζουν παιδιά να επιδίδονται σε διεισδυτική και μη διεισδυτική σεξουαλική δραστηριότητα.

Cyberbullying

Επαναλαμβανόμενη επιθετικότητα, εχθρότητα και άλλες προσπάθειες πρόκλησης βλάβης στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, όπως απειλές, διανομή δυσφημιστικών πληροφοριών, ρητορική μίσους, συμπεριλαμβανομένου ομοφοβικού και σεξιστικού περιεχομένου που διαπράττονται κυρίως από συνομηλίκους.

Η διαδικτυακή κακοποίηση αναφέρεται σε κάθε μορφή επιθετικής, κακοποιητικής ή παρενοχλητικής συμπεριφοράς που λαμβάνει χώρα μέσω του διαδικτύου ή μέσω χρήσης νέων τεχνολογιών ή διαδικτυακών πλατφορμών. Περιλαμβάνει συμπεριφορές όπως διαδικτυακός εκφοβισμός (cyberbullying), διαδικτυακή παρενόχληση (cyberharassment), διαδικτυακή παρακολούθηση και παρενοχλητική επικοινωνία (cyberstalking), κακόβουλη διαρροή προσωπικών δεδομένων (doxing), ηλεκτρονική παρείσφρηση (hacking) και διαδικτυακή πλαστοπροσωπία (online impersonation). Οι επιπτώσεις της μπορεί να είναι σοβαρές και μακροχρόνιες οδηγώντας σε άγχος, κατάθλιψη, κοινωνική απόσυρση, σχολική αποτυχία και αυξημένο κίνδυνο αυτοκαταστροφικών συμπεριφορών. Η αυξημένη χρήση του διαδικτύου από παιδιά και εφήβους συνειδήτα ή ασυνειδήτα (π.χ. οπτικό υλικό από τους φροντιστές χωρίς την αδείας τους) έχει αυξήσει τους κινδύνους για διαδικτυακή κακοποίηση.

Πίνακας: Είδη παιδικής κακοποίησης και βασικά χαρακτηριστικά

Είδος Κακοποίησης	Ορισμός	Ενδεικτικά Παραδείγματα	Πιθανές συνέπειες
Παραμέληση	Αποτυχία κάλυψης βασικών αναγκών	Έλλειψη τροφής, ιατρικής φροντίδας	Αναπτυξιακές καθυστερήσεις και άγχος
Σωματική	Χρήση σωματικής βίας	Χτύπημα, κάψιμο, ταρακούνημα	Τραυματισμοί, PTSD
Ψυχολογική/ Συναισθηματική	Υπονόμευση συναισθηματικής ασφάλειας	Ταπείνωση, απειλές	Κατάθλιψη, χαμηλή αυτοεκτίμηση
Σεξουαλική	Σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιού	Επαφή, πορνογραφία, grooming	PTSD, δυσκολίες στις σχέσεις
Διαδικτυακή	Βία μέσω ψηφιακών μέσων	Cyberbullying, grooming	Άγχος, κοινωνική απόσυρση

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cowley, L. E., Lamela, D., Katarzyna Drabarek, Rodrigues, L. B., Athanasios Ntinapogias, Naughton, A., Geoff DeBelle, Ravit Alfandari, Jud, A., Otterman, G., Laajasalo, T., Christian, C. W., Vaska Stancheva-Popkostadinova, Caenazzo, L., Soldino, V., Vaughan, R., Kemp, A., Ulugbek Nurmatov, & Hurt, L. (2025). Defining child maltreatment for research and surveillance: an international, multi-sectoral, Delphi consensus study in 34 countries in Europe and surrounding regions. *The Lancet Regional Health - Europe*, 50, 101196. <https://doi.org/10.1016/j.lanepe.2024.101196>

ECPAT International (2025). *Terminology guidelines for the protection of children from sexual exploitation and sexual abuse (2nd ed, pp.18-22.)*. ECPAT International: <https://ecpat.org>

European Parliamentary Research Service (EPRS) (2024). *Cyberbullying and online harassment of children and adolescents*. <https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/home>.

Lippard ETC, & Nemeroff CB (2020). The Devastating Clinical Consequences of Child Abuse and Neglect: Increased Disease Vulnerability and Poor Treatment Response in Mood Disorders. *Am J Psychiatry*. 2020 Jan 1;177(1):20-36. doi: 10.1176/appi.ajp.2019.19010020.

Massullo C, De Rossi E, Carbone GA, Imperatori C, Ardito RB, Adenzato M, Farina B. (2023) Child Maltreatment, Abuse, and Neglect: An Umbrella Review of Their Prevalence and Definitions. *Clin Neuropsychiatry*. Apr;20(2):72-99. doi: 10.36131/cnfioritieditore20230201.

Melkman, E. P., & Sigad, L. I. (2026). Seeing the invisible: Educators contending with childhood neglect among their students. *Children and Youth Services Review*, 182, 108784. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2026.108784>

Mulder, T. M., Kuiper, K. C., Van Der Put, C. E., Stams, G. J., & Assink, M. (2018). Risk factors for child neglect: A meta-analytic review. *Child Abuse & Neglect*, 77, 198-210. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.01.006>

Norman RE, Byambaa M, De R, Butchart A, Scott J, Vos T (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: a systematic review and meta-analysis. *PLoS Med*. 9(11). doi: 10.1371/journal.pmed.1001349

Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., Alink, L. R. A., & van Ijzendoorn, M. H. (2012). The universality of childhood emotional abuse: A meta-analysis of worldwide prevalence. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 21(8), 870–890. <https://doi.org/10.1080/10926771.2012.708014>

UNICEF (2025). *Child online protection and digital risks*. <https://www.unicef.org/end-violence/online-online>

World Health Organization (2024). *Child maltreatment*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>

World Health Organization (2022). *Violence against children online*. <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/documents/child-maltreatment/online-violence-final.pdf>

Xiao Z, Murat Baldwin M, Wong SC, Obsuth I, Meinck F, Murray AL. (2023). The Impact of Childhood Psychological Maltreatment on Mental Health Outcomes in Adulthood: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Trauma Violence Abuse*. 2023 Dec;24(5):3049-3064. doi: 10.1177/15248380221122816.

2. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ Η ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΜΠΑΙΝΕΙ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟ ΔΕΡΜΑ

Όταν ένας δάσκαλος χαιρετάει ένα παιδί ή ακουμπάει με θόρυβο το βιβλίο, ένα κακοποιημένο παιδί μπορεί να αντιδράσει ξαφνικά, όχι εξαιτίας του θορύβου, αλλά επειδή ο εγκέφαλός του το ερμηνεύει ως κίνδυνο, βλέποντας την κίνηση του χεριού. Το τραύμα επηρεάζει τον τρόπο έκφρασης των γονιδίων, ενεργοποιώντας τις οδούς του στρες και απενεργοποιώντας αυτές της χαλάρωσης και ηρεμίας. Ωστόσο, αυτές οι αλλαγές μπορούν να αντιστραφούν με συνέπεια, ασφάλεια και φροντίδα.

Κατά την προσχολική ηλικία (3-5 ετών), τα παιδιά αναπτύσσουν ταχύτατα την αυτορρύθμιση, την αντίληψη των συναισθημάτων, τη φαντασία και τις κοινωνικές δεξιότητες, ενώ αποκτούν μεγαλύτερη επίγνωση του εαυτού τους και του περιβάλλοντος. Ωστόσο, παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση ή παραμέληση συχνά παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις στην κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη. Μελέτες δείχνουν ότι τέτοια παιδιά έχουν μειωμένη ικανότητα αυτοελέγχου, αυξημένο άγχος, φόβο εγκατάλειψης και δυσκολίες στη ρύθμιση των συναισθημάτων, ιδιαίτερα σε καταστάσεις αποχωρισμού. Η φυσική ανάπτυξη της φαντασίας, πιο έντονη μεταξύ 3,5 και 4 ετών, μπορεί να είναι ιδιαίτερα δυνατή, και συχνά δυσκολεύονται να συμμετέχουν σε συνεργατικό ή συμβολικό παιχνίδι. Μπορεί να εμφανίζουν κοινωνική απομόνωση ή επιθετικές συμπεριφορές προς τους συμμαθητές τους. Η ανάπτυξη της αυτογνωσίας και της ηθικής κατανόησης μπορεί να επηρεάζεται, καθώς τα παιδιά συχνά έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση και δυσκολία στην ανάπτυξη εμπιστοσύνης.

Καθ' όλη τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας έως τα 12, τα παιδιά αναπτύσσουν σταδιακά πολύπλοκες δεξιότητες αυτορρύθμισης, κοινωνικής κατανόησης, ηθικής σκέψης και διαχείρισης συναισθημάτων. Οι σχέσεις με συνομηλίκους και ενήλικες αποκτούν κεντρική σημασία στη διαμόρφωση της ταυτότητας και της αυτοεκτίμησης. Ωστόσο, τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση ή παραμέληση συχνά εμφανίζουν αποκλίσεις σε αυτήν την αναπτυξιακή πορεία. Έρευνες δείχνουν ότι τα παιδιά αυτά παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα άγχους, επιθετικότητα ή κοινωνική απόσυρση, δυσκολίες στη διαχείριση θυμού και περιορισμένη ικανότητα επίλυσης κοινωνικών συγκρούσεων. Η πρώιμη τραυματική εμπειρία επηρεάζει την ανάπτυξη ασφαλών δεσμών, οδηγώντας σε δυσπιστία προς τους ενήλικες, ασταθείς φιλίες, χαμηλή αυτοεκτίμηση και αίσθημα ενοχής. Στο σχολείο, τα παιδιά με ιστορικό κακοποίησης αντιμετωπίζουν δυσκολίες συγκέντρωσης, μειωμένη σχολική απόδοση και αυξημένες πιθανότητες προβλημάτων συμπεριφοράς. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνική απομόνωση ή απόρριψη από τους συμμαθητές. Επιπλέον, κατά την προ εφηβεία, μπορεί να εμφανίσουν αυξημένη ευαλωτότητα σε συναισθηματικές διαταραχές, έντονες εσωτερικές συγκρούσεις και δυσκολίες στην κατανόηση και ρύθμιση σύνθετων συναισθημάτων, με πιθανές μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην ψυχοκοινωνική τους προσαρμογή αν δεν υπάρξει έγκαιρη και συστηματική υποστήριξη.

Αναπτυξιακές Επιπτώσεις

Συμπεριφορά / Ένδειξη	Φυσιολογική ανάπτυξη	Πιθανή ένδειξη κακοποίησης / παραμέλησης	Παιδιά με προσφυγικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο
Αντίδραση ξαφνιάσματος (τίναγμα, πάγωμα)	Ήπια, στιγμιαία αντίδραση σε ξαφνικό ήχο	Έντονη ή παρατεταμένη αντίδραση· το παιδί κρύβεται ή καλύπτει τα αυτιά του	Υπερεπαγρύπνηση από τραυματικές αναμνήσεις (π.χ. ήχοι αεροπλάνου, εκρήξεων)
Σχέση με ενήλικες	Αναζητά παρηγοριά από οικεία πρόσωπα· διστακτικό αλλά προσαρμόζεται σε νέους ενήλικες	Υπερβολικά προσκολλημένο ή πλήρως απόμακρο· φόβος προς ενήλικες ή αποφυγή επαφής	Προσκόλληση λόγω ανασφάλειας ή φόβου απώλειας· δυσκολία εμπιστοσύνης λόγω αστάθειας
Παιχνίδι	Δημιουργικό, φανταστικό παιχνίδι με καθημερινά θέματα	Επαναλαμβανόμενο, βίαιο ή σεξουαλικοποιημένο παιχνίδι· έλλειψη φαντασίας	Παιχνίδι με θέματα πολέμου, διάσωσης ή απώλειας· αναπαράσταση τραύματος
Σχέσεις με συνομηλίκους	Μικρές συγκρούσεις, αλλά ικανότητα επίλυσης και συνεργασίας	Απομόνωση, έντονη επιθετικότητα ή δυσπιστία· θυματοποίηση ή εκφοβισμός	Απόσυρση λόγω γλωσσικών ή πολιτισμικών δυσκολιών· φαινομενική αποστασιοποίηση
Έκφραση συναισθημάτων	Εκφράζει χαρά, λύπη, θυμό· επανέρχεται μετά από στενοχώρια	Απότομες εναλλαγές διάθεσης, φόβος ή «συναισθηματικό πάγωμα»	Έντονη λύπη, νοσταλγία, θυμός ή άγχος που συνδέεται με απώλειες και αβεβαιότητα
Προσοχή / Μάθηση	Μεταβάλλεται ανάλογα με το ενδιαφέρον ή την κόυραση	Ασυνέπεια, απόσπαση, «βλέμμα στο κενό», απότομη πτώση επίδοσης	Παρόμοια συμπτώματα από τραύμα, έλλειψη ύπνου ή διακοπτόμενη φοίτηση
Εμφάνιση / Υγιεινή	Μικρά ατυχήματα ή περιστασιακή ακαταστασία	Επαναλαμβανόμενοι μώλωπες, κακή υγιεινή, ακατάλληλα ρούχα	Κακή υγιεινή ή ρούχα λόγω φτώχειας ή κακουχιών, όχι απαραίτητα κακοποίησης
Σωματικά παράπονα	Περιστασιακά πονοκέφαλοι ή πόνους στο στομάχι	Συχνά, ανεξήγητα σωματικά συμπτώματα ή φόβος να πάει σπίτι	Πόνοι από άγχος, έλλειψη ύπνου ή δύσκολες συνθήκες διαβίωσης
Συμμόρφωση σε κανόνες	Δοκιμάζει όρια, αλλά αναζητά αποδοχή	Απόλυτη υποταγή ή έντονη αντιδραστικότητα· φόβος τιμωρίας	Υπερβολική ευγένεια ή φόβος αρχών λόγω προηγούμενων εμπειριών
Λόγος / Επικοινωνία	Αναπτυσσόμενο λεξιλόγιο και περιέργεια	Μονολεκτικός ή επίπεδος λόγος· αποφυγή επικοινωνίας	Καθυστέρηση λόγω διγλωσσίας ή τραυματικής σιωπής

2.1 ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Η παιδική κακοποίηση συνδέεται αιτιωδώς με σοβαρές και μακροχρόνιες επιπτώσεις στην ψυχική και σωματική υγεία του ατόμου. Αναλυτικά δεδομένα υπογραμμίζουν ότι η σωματική και η συναισθηματική κακοποίηση, καθώς και η παραμέληση, αυξάνουν σημαντικά τον κίνδυνο εμφάνισης κατάθλιψης, αγχώδων διαταραχών, απόπειρας αυτοκτονίας, χρήσης ουσιών και άλλων επικίνδυνων συμπεριφορών στην ενήλικη ζωή (Norman et al., 20124). Παράλληλα, η παιδική κακοποίηση σχετίζεται με υψηλά ποσοστά διαταραχής μετατραυματικού στρες, διαταραχών διάθεσης, μειωμένης ανταπόκρισης σε ψυχοθεραπευτικές και φαρμακευτικές παρεμβάσεις .

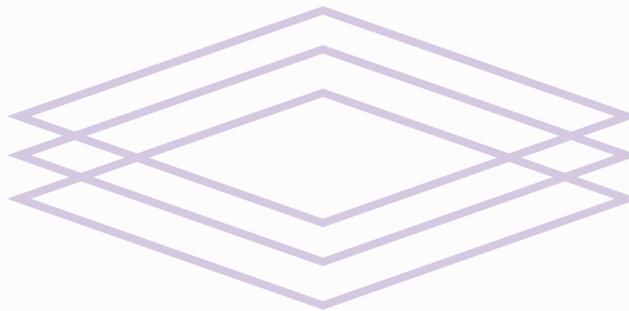
Ευρωπαϊκά δεδομένα επιβεβαιώνουν ότι αυτές οι επιπτώσεις επηρεάζουν τις διαπροσωπικές σχέσεις και τη λειτουργικότητα του ατόμου σε όλη του τη ζωή.

Πεδίο επιπτώσεων	Τεκμηριωμένες Συνέπειες
Ψυχική Υγεία	Κατάθλιψη, PTSD, αγχώδεις διαταράχες (Norman et al., 2012, Humphreys et al. 2020)
Συμπεριφορά	Χρήση ουσιών, αυτοκαταστροφικές και επικίνδυνες συμπεριφορές (Norman et al., 2012, Hailes et al., 2019)
Λειτουργικότητα & Σχέσεις	Δυσκολίες στις διαπροσωπικές σχέσεις, κοινωνική απόσυρση (McMahon, et al., 2015)
Γνωστική & σχολική επίδοση	Μαθησιακές δυσκολίες, χαμηλή σχολική επίδοση (Zhang et al. 2024)
Σωματική υγεία	Μεταβολικά νοσήματα, μειωμένο προσδόκιμο ζωής (WHO, 2024)
Νευροβιολογική ανάπτυξη	Διαταραχές εγκεφαλικής ανάπτυξης, άξονας στρες (HPA) (McCrocy et al.,2022)
Διαγενεακές επιπτώσεις	Μετάδοση κακοποίησης, δυσλειτουργικά πρότυπα φροντίδας (Assink et al., 2018)
Ποιότητα ζωής και ευεξία	Μειωμένη ψυχοκοινωνική ευεξία στην ενήλικη ζωή (Cowley et al., 2025)

Υποσημείωση: Σύμφωνα με τις σύγχρονες μετα-αναλύσεις και βιβλιογραφικές ανασκοπήσεις (2018-2026) επιβεβαιώνεται ότι η παιδική κακοποίηση έχει διαφορετικές επιπτώσεις στη ψυχική υγεία, συμπεριφορά, τη λειτουργικότητα, τη σωματική υγεία και τη διαγενεακή προσαρμογή του ατόμου.

2.2 ΑΙΤΙΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

- **Ιστορικό κακοποίησης των γονέων:** Γονείς με εμπειρίες κακοποίησης στην παιδική ηλικία εμφανίζουν αυξημένη πιθανότητα να ασκήσουν βία στα παιδιά τους
- **Ανεπαρκεία στην κατανόηση αναγκών του παιδιού:** Δυσκολία ή μειωμένες γονεϊκές δεξιότητες, ελλιπής συναισθηματική ανταπόκριση και άκαμπτες πρακτικές διαπαιδαγώγησης, σχετίζονται με αυξημένο κίνδυνο παραμέλησης και κακοποίησης.
- **Ψυχολογικά προβλήματα γονέων:** Ψυχικές ασθένειες (κατάθλιψη, αγχώδεις διαταραχές, διαταραχές προσωπικότητας), χρόνιο στρες, και χαμηλή αυτοεκτίμηση, αυξάνουν τον κίνδυνο άσκησης βίας.
- **Κοινωνική απομόνωση οικογένειας:** Η έλλειψη κοινωνικής υποστήριξης και περιορισμένα δίκτυα βοήθειας αποτελούν ισχυρούς προγνωστικούς παράγοντες κακοποίησης.
- **Οικονομικές δυσκολίες:** Φτώχεια, ανεργία, και γενικά δυσχερείς συνθήκες διαβίωσης επιδρούν αρνητικά και εντείνουν το στρες των γονέων.
- **Κατάχρηση αλκοόλ/ουσιών:** Οι εξαρτήσεις συχνά επιδεινώνουν τα ψυχοκοινωνικά προβλήματα της οικογένειας και αυξάνουν την επιθετικότητα
- **Πολιτισμικές και κοινωνικές αντιλήψεις:** Ανοχή ή αποδοχή της βίας ως μέσο πειθαρχίας ενισχύει την εμφάνιση κακοποιητικών συμπεριφορών.
- **Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του παιδιού:** Παιδιά με αναπηρίες ή άλλες ιδιαιτερότητες εμφανίζουν αυξημένη πιθανότητα θυματοποίησης.

2.3 ΠΡΩΤΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Οι πρώτες ενδείξεις κακοποίησης παιδιών περιλαμβάνουν ξαφνικές αλλαγές στη συμπεριφορά, σωματικά τραύματα χωρίς εξήγηση και σημάδια παραμέλησης. Αυτά τα σημάδια βοηθούν στην έγκαιρη αναγνώριση και παρέμβαση.

Ενδείξεις	Χαρακτηριστικά
Σωματικές	<ul style="list-style-type: none">• Αδικαιολόγητοι μώλωπες, εγκαύματα ή κατάγματα σε διάφορα στάδια ίασης.• Κακή υγιεινή, υποσιτισμός ή ακατάλληλα ρούχα για τον καιρό
Συμπεριφορικές	<ul style="list-style-type: none">• Απόσυρση, κατάθλιψη, επιθετικότητα ή φόβος απέναντι σε ενήλικες.• Υπερβολικός αυνανισμός ή προκλητική συμπεριφορά• Συχνές απουσίες σχολείου, φυγή ή κλοπή φαγητού.
Συναισθηματικής	<ul style="list-style-type: none">• Ακραίες συμπεριφορές όπως υπερβολική υπακοή ή επιθετικότητα.• Χαμηλή αυτοεκτίμηση, αυτοτραυματισμοί ή απόρριψη συναισθηματικής επαφής.
Παραμέλησης	
Σωματικές	<ul style="list-style-type: none">• Διαρκής πείνα, κόπωση, χαμηλό σωματικό βάρος ή υποσιτισμός.• Κακή υγιεινή (άπλυτο, αχτένιστο), κακή στοματική φροντίδα και ακατάλληλα ρούχα για την εποχή.• Ελλιπής ιατρική φροντίδα, όπως μη έγκαιροι εμβολιασμοί ή αγνόηση προβλημάτων υγείας.

Υποσημείωση: Οι ενδείξεις παραμέλησης παιδιών περιλαμβάνουν χρόνια έλλειψη βασικών αναγκών όπως φροντίδα, τροφή και υγιεινή, καθώς και συναισθηματική αδιαφορία από τους γονείς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Assink, M., van der Put, C. E., Meeuwse, M. W. C. M., de Jong, N. M., Oort, F. J., Stams, G. J. J. M., & Hoeve, M. (2019). Risk factors for child sexual abuse victimization: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 145 (5), 459-489. <https://doi.org/10.1037/bul0000188>

Conrad-Hiebner A, Byram E. The Temporal Impact of Economic Insecurity on Child Maltreatment: A Systematic Review. *Trauma Violence Abuse*. 2020 Jan;21(1):157-178. doi: 10.1177/1524838018756122. Epub 2018 Feb 4. PMID: 29400135.

Cowley, L. E., Lamela, D., Katarzyna Drabarek, Rodrigues, L. B., Athanasios Ntinapogias, Naughton, A., Geoff DeBelle, Ravit Alfandari, Jud, A., Otterman, G., Laajasalo, T., Christian, C. W., Vaska Stancheva-Popkostadinova, Caenazzo, L., Soldino, V., Vaughan, R., Kemp, A., Ulugbek Nurmatov, & Hurt, L. (2025). Defining child maltreatment for research and surveillance: an international, multi-sectoral, Delphi consensus study in 34 countries in Europe and surrounding regions. *The Lancet Regional Health - Europe*, 50, 101196. <https://doi.org/10.1016/j.lanepe.2024.101196>

Gershoff, Elizabeth & Grogan-Kaylor, Andrew. (2016). Spanking and Child Outcomes: Old Controversies and New Meta-Analyses. *Journal of Family Psychology*. 30. 453-469. 10.1037/fam0000191.

Hailes, H., Yu R., Danese, A., Fazel, S. (2019). Long-term outcomes of childhood sexual abuse: an umbrella review. *The Lancet Psychiatry*, Volume 6, Issue 10, P830-839. [http://dx.doi.org/10.1016/S2215-0366\(19\)30286-X](http://dx.doi.org/10.1016/S2215-0366(19)30286-X)

Humphreys KL, LeMoult J, Wear JG, Piersiak HA, Lee A, Gotlib IH. Child maltreatment and depression: A meta-analysis of studies using the Childhood Trauma Questionnaire. *Child Abuse Negl*. 2020 Apr;102:104361. doi: 10.1016/j.chiabu.2020.104361. Epub 2020 Feb 13. PMID: 32062423; PMCID: PMC7081433

Jones L, Bellis MA, Wood S, Hughes K, McCoy E, Eckley L, Bates G, Mikton C, Shakespeare T, Officer A. Prevalence and risk of violence against children with disabilities: a systematic review and meta-analysis of observational studies. *Lancet*. 2012 Sep 8;380(9845):899-907. doi: 10.1016/S0140-6736(12)60692-8. Epub 2012 Jul 12. PMID:

Lamela D, Figueiredo B. Childhood physical maltreatment with physical injuries is associated with higher adult psychopathology symptoms. *Eur Psychiatry*. 2018 Sep;53:1-6. doi: 10.1016/j.eurpsy.2018.04.008. Epub 2018 May 29. PMID: 29857177.

Lippard ETC, & Nemeroff CB (2020). The Devastating Clinical Consequences of Child Abuse and Neglect: Increased Disease Vulnerability and Poor Treatment Response in Mood Disorders. *Am J Psychiatry*. 2020 Jan 1;177(1):20-36. doi: 10.1176/appi.ajp.2019.19010020.

McCrary, E., Foulkes, L., & Viding, E. (2022). Social thinning and stress generation after childhood maltreatment: a neurocognitive social transactional model of psychiatric vulnerability. *The Lancet Psychiatry*, 9(10), 828–837. [https://doi.org/10.1016/s2215-0366\(22\)00202-4](https://doi.org/10.1016/s2215-0366(22)00202-4)

McMahon K., Hoertel N., Wall M. M., Okuda M., Limosin F., Blanco C. (2015). Childhood maltreatment and risk of intimate partner violence: A national study. *Journal of Psychiatric Research*, 69, 42-49.

Mulder, T. M., Kuiper, K. C., Van Der Put, C. E., Stams, G. J., & Assink, M. (2018). Risk factors for child neglect: A meta-analytic review. *Child Abuse & Neglect*, 77, 198-210. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.01.006>

Miller A. (2003). *Οι φυλακές της παιδικής μας ηλικίας*. Ποές

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Mulder, T. M., Kuiper, K. C., Van Der Put, C. E., Stams, G. J., & Assink, M. (2018). *Risk factors for child neglect: A meta-analytic review*. *Child Abuse & Neglect*, 77, 198-210. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.01.006>

Norman RE, Byambaa M, De R, Butchart A, Scott J, Vos T (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: a systematic review and meta-analysis. *PLoS Med*. 9(11). doi: 10.1371/journal.pmed.1001349

Teicher MH, Samson JA, Anderson CM, & Ohashi K (2016). The effects of childhood maltreatment on brain structure, function and connectivity. *Nat Rev Neurosci*. Sep 19;17(10):652-66. doi: 10.1038/nrn.2016.111. PMID: 27640984.

Τσιγκρής Α., «Σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση παιδιών: Θεσμική προστασία» (2024).

Χατζηνικολάου, Κ., Καρβέλη, Β. Νικολαΐδης Γ. & Σκουμπουρδή, Α. (2015). *Εγχειρίδιο χρήσης του εργαλείου INTOVIAN για την ανίχνευση οικογενειών με βρέφη και νήπια με πιθανό κίνδυνο για κακοποίηση-παραμέληση*. Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού. <https://www.e-pronoia.gr/enimerotiko/Intovian.pdf>

World Health Organization (2024). *Child maltreatment*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>

Younas, F. & Gutman, L.M, (2022). *Parental risk and protective factors in child maltreatment: A systematic review of the evidence*. *Trauma, violence & abuse*, 1-18, doi: 10.1177/152480221134634

Zhang, H., Wang, Z., Tang, X., & Wang, W. (2024). The association between child maltreatment and academic achievement: A systematic review and meta-analysis. *Child Abuse & Neglect*, 159, 107159. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.107159>

2.4 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

1. Ψυχολογικοί Παράγοντες

- Αισθήματα ντροπής και ενοχής: Πολλά παιδιά νιώθουν ότι ευθύνονται τα ίδια για την κακοποίηση, ειδικά όταν οι δράστες τα έχουν πείσει ότι συμμετείχαν ή είναι «ένοχα» (grooming). Στην μετά-αναλυση της Alaggia et al. (2019) αναφέρεται ότι η ντροπή και η ενοχή συνιστούν από τους ισχυρότερους ανασταλτικούς παράγοντες αποκάλυψης.
- Φόβος για αντίποινα: Τα παιδιά συχνά απειλούνται από τον δράστη, με φόβο για σωματική βία ή συναισθηματικές κυρώσεις σε αυτά ή τα αγαπημένα τους πρόσωπα.
- Σύγχυση και αδυναμία κατανόησης: Ιδίως τα μικρότερα παιδιά, μπορεί να μην κατανοούν ακριβώς τι τους έχει συμβεί ή αν αυτό που συνέβη είναι κακοποίηση.

2. Σχέση με τον Δράστη

- Έλλειψη εμπιστοσύνης σε ενήλικες: Συχνά ο θύτης είναι άτομο οικείο ή μέλος της οικογένειας, καθιστώντας δυσκολότερη την αποκάλυψη λόγω συναισθηματικών δεσμών και σύγχυσης.
- Εξάρτηση από τον δράστη: Τα παιδιά μπορεί να εξαρτώνται οικονομικά ή συναισθηματικά από τον θύτη, γεγονός που ενισχύει τον φόβο της αποκάλυψης.

3. Κοινωνικοί και Πολιτισμικοί Παράγοντες

- Στίγμα και φόβος κοινωνικού αποκλεισμού: Η ντροπή και ο φόβος για αρνητική αντιμετώπιση από το περιβάλλον συγκρατούν πολλά παιδιά από το να μιλήσουν.
- Αρνητικά στερεότυπα και κοινωνικοί μύθοι: Η ύπαρξη μύθων (π.χ. «συμβαίνει μόνο σε ξένους» ή «μόνο κακοί άνθρωποι είναι θύτες») δυσχεραίνουν την αποκάλυψη και τη διαχείριση της κατάστασης.

4. Αντίδραση Περιβάλλοντος

- Αμφισβήτηση και υποτίμηση μαρτυρίας: Τα παιδιά φοβούνται ότι δεν θα τα πιστέψουν ή θα τα κατηγορήσουν για ψέματα.
- Έλλειψη κατάλληλης στήριξης: Σε ορισμένες περιπτώσεις, το περιβάλλον δεν προσφέρει ασφαλή πλαίσια για εμπιστευτική αποκάλυψη και υποστήριξη.

5. Αναπτυξιακοί Παράγοντες

- Γλωσσική και συναισθηματική ανωριμότητα: Τα παιδιά δυσκολεύονται να εκφράσουν με λέξεις τις εμπειρίες τους, ειδικά αν πρόκειται για μικρές ηλικίες ή διανοητικές δυσκολίες.
- Αναπτυξιακά στάδια: Η κατανόηση της κακοποίησης και η ικανότητα αποκάλυψης διαφέρει ανά στάδιο ανάπτυξης.

2.5 ΤΡΟΠΟΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η αποκάλυψη της παιδικής κακοποίησης από τα παιδιά μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορους τρόπους, που συχνά επηρεάζονται από τα ίδια τα εμπόδια και τις δυσκολίες που αναλύσαμε προηγουμένως.

1. Άμεση (Λεκτική) Αποκάλυψη

Το παιδί λέει απευθείας σε έναν ενήλικα τι του συνέβη. Αυτή η μορφή αποκάλυψης είναι η πιο σαφής, αλλά και σπάνια, ιδιαίτερα όταν το παιδί νιώθει φόβο, ενοχές ή ντροπή. Τα παιδιά που μιλούν άμεσα συνήθως έχουν βρει έναν ενήλικα που εμπιστεύονται και αισθάνονται ένα ελάχιστο αίσθημα ασφάλειας.

2. Έμμεση Αποκάλυψη

Πολλά παιδιά δεν μιλούν άμεσα για όσα βιώνουν. Ενδείξεις κακοποίησης μπορεί να παρουσιαστούν μέσω:

- **Συμβολικό παιχνίδι:** Το παιδί αναπαριστά σκηνές κακοποίησης με κούκλες ή παιχνίδια.
- **Ζωγραφιές:** Οι εικόνες που δημιουργεί ενδέχεται να περιέχουν ανησυχητικά ή βίαια θέματα.
- **Συμπεριφορικά σημάδια:** Απότομες μεταβολές στη συμπεριφορά, άγχος, απομόνωση, επιθετικότητα, υπνηλία ή ενούρηση μπορούν να υποδηλώνουν πως κάτι απασχολεί το παιδί.

3. Σταδιακή ή Αποσπασματική Αποκάλυψη

Συχνά, η αποκάλυψη γίνεται σταδιακά, με δισταγμό ή μέσω αποσπασματικών πληροφοριών. Το παιδί μπορεί να αναφέρει κάτι μικρό, να εξετάσει την αντίδραση του ενήλικα και, αν αισθανθεί ασφάλεια, να συνεχίσει. Αυτή η εξελικτική διαδικασία είναι χαρακτηριστική ειδικά όταν υπάρχει έντονος φόβος ή αβεβαιότητα.

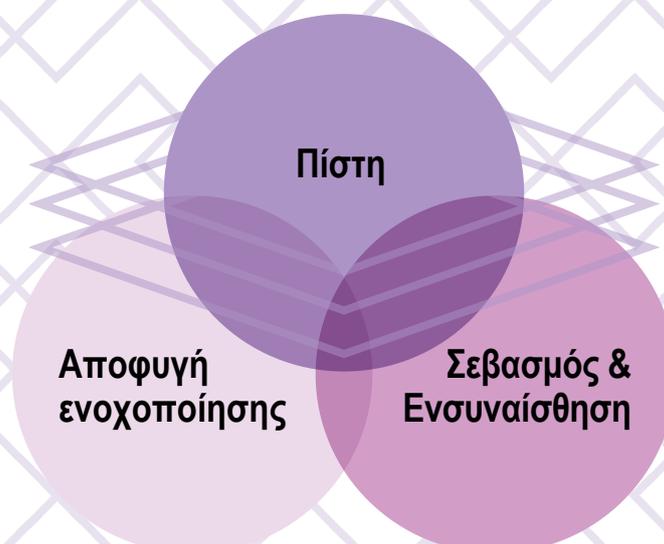
Η προσεκτική παρατήρηση και η ευαισθησία των ενηλίκων σε λεκτικές, συμπεριφορικές και συμβολικές μορφές αποκάλυψης είναι καθοριστική για την έγκαιρη παρέμβαση και προστασία των παιδιών.

2.6 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ

Πίστη: Πιστεύουμε το παιδί και του το δείχνουμε ξεκάθαρα.

Σεβασμός και Ενσυναίσθηση: Αποφεύγουμε να το ταπεινώσουμε ή να κρίνουμε.

Αποφυγή ενοχοποίησης: Δεν ρίχνουμε ευθύνη στο παιδί.

Η αντίδραση των ενηλίκων όταν ένα παιδί αποκαλύπτει ότι έχει πέσει θύμα κακοποίησης είναι καθοριστική για την προστασία, την ψυχική υγεία και τη μελλοντική του πορεία. Ακολουθούν οι βασικές αρχές και πρακτικές που συνιστούν οι διεθνείς οργανισμοί και οι φορείς προστασίας ανηλίκων:

1. Μείνετε Ήρεμοι και Ελεγχόμενοι

Δείξτε ηρεμία, ακόμη κι αν όσα ακούτε σας σοκάρουν ή σας θυμώνουν. Τα έντονα συναισθήματα μπορεί να τρομάξουν το παιδί ή να το κάνουν να σταματήσει να μιλάει.

Δώστε πλήρη προσοχή στο παιδί, χωρίς βιασύνη ή διακοπές.

2. Ακούστε Προσεκτικά – Πιστέψτε το Παιδί

Ακούστε ενεργητικά και αφήστε το παιδί να μιλήσει με τον δικό του ρυθμό και με τα δικά του λόγια.

Πάρτε σοβαρά όσα λέει – μη θέτετε σε αμφισβήτηση αυτά που ακούτε και μη δίνετε εναλλακτικές ερμηνείες (π.χ. «Ήταν όνειρο;»).

3. Υποστηρίξτε και Ενθαρρύνετε

Πείτε του ότι **έκανε το σωστό που μίλησε** και ότι **δεν φταίει το ίδιο για ό,τι συνέβη**. Η κακοποίηση δεν είναι ποτέ ευθύνη του παιδιού.

Επιβεβαιώστε τη φροντίδα σας και ότι είστε κοντά του.

4. Αποφύγετε Ερωτήσεις Που Κατευθύνουν

Εάν χρειαστεί να ρωτήσετε κάτι, κάντε **μόνο διευκρινιστικές ερωτήσεις** και ποτέ ερωτήσεις που υποβάλλουν απαντήσεις (π.χ. «Είσαι σίγουρος ότι ήταν αυτός;»).

Αποφύγετε να πιέσετε το παιδί για λεπτομέρειες ή να κάνετε «ανάκριση».

5. Εξηγήστε Τι Θα Κάνετε Στη Συνέχεια

Μη τάξετε απόλυτη εχεμύθεια. Εξηγήστε ότι πρέπει να ενημερώσετε αρμόδιους ειδικούς για να διασφαλιστεί η ασφάλειά του, αλλά ότι θα το στηρίξετε σε όλη τη διαδικασία.

Εξηγήστε ότι πιθανόν και άλλοι ειδικοί (ψυχολόγος, κοινωνικός λειτουργός) μπορεί να χρειαστεί να μιλήσουν μαζί του.

6. Καταγράψτε Όσα Ειπώθηκαν

Σημειώστε όσο πιο σύντομα γίνεται τα λεγόμενα του παιδιού, χρησιμοποιώντας ακριβώς τα δικά του λόγια, ώστε να υπάρχουν αντικειμενικά στοιχεία αν χρειαστούν.

7. Αναφέρετε στις Αρμόδιες Αρχές

Είναι **νομική και ηθική υποχρέωση** να ενημερώσετε τις υπηρεσίες παιδικής προστασίας, ψυχολόγο, κοινωνικό λειτουργό ή την αστυνομία, ώστε το παιδί να προστατευτεί άμεσα και να λάβει υποστήριξη.

Μην προσπαθήσετε να αντιμετωπίσετε μόνοι σας ούτε να έρθετε σε αντιπαράθεση με τον φερόμενο δράστη.

8. Συνεχής Υποστήριξη

Συνεχίστε να δείχνετε έμπρακτη φροντίδα και ενδιαφέρον για το παιδί και στη συνέχεια, με διακριτικότητα και σεβασμό στην ιδιωτικότητά του.

Μείνετε
Ήρεμοι και
Ελεγχόμενοι

Ακούστε
Προσεκτικά
– Πιστέψτε το
Παιδί

Υποστηρίξτε
και
Ενθαρρύνετε

Αποφύγετε
Ερωτήσεις
Που
Κατευθύνουν

Εξήγηση
βημάτων

Υποστηρίξτε
και
Ενθαρρύνετε

Αναφορά
στις
Αρμόδιες
Αρχές

Συνεχής
Υποστήριξη

2.7 ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ

Καταγράφουμε αμέσως και με ακρίβεια τι ακριβώς είπε το παιδί, χωρίς ερμηνεία ή προσθήκες δικές μας.

Αναφέρουμε τόπο/χρόνο/τρόπο αποκάλυψης.

Δεν αλλάζουμε ούτε παραλείπουμε στοιχεία.

Πληροφορίες που καταγράφουμε

Ημερομηνία και ώρα

Χώρος αποκάλυψης

Ονοματεπώνυμο παιδιού

Τα ακριβή λόγια του παιδιού

Δικά μας λόγια/αντίδραση/συναίσθημα

Οποιαδήποτε άλλα συναφή στοιχεία

2.8 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Παρατήρηση και ανίχνευση ενδείξεων: Ο εκπαιδευτικός βρίσκεται σε θέση να παρατηρεί συμπεριφορές, συναισθηματικές αντιδράσεις και οποιαδήποτε απόκλιση από το συνηθισμένο στο παιδί, που μπορεί να υποδηλώνουν κακοποίηση ή παραμέληση. Η εξειδίκευσή του επιτρέπει να αναγνωρίσει ακόμα και πιο λεπτές ενδείξεις, π.χ. μέσα από συμπεριφορές στο παιχνίδι, στη ζωγραφιά ή στις σχέσεις με τους άλλους.

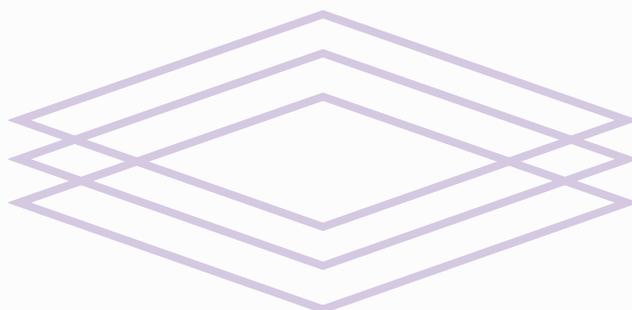
Στήριξη και ενδυνάμωση του παιδιού: Έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει ένα κλίμα εμπιστοσύνης στο οποίο το παιδί νιώθει ασφάλεια να μιλήσει ή να εκφράσει τις εμπειρίες του, ακόμα και αν αυτό γίνεται έμμεσα ή αποσπασματικά. Η υποστήριξη αυτή είναι ουσιώδης για την αποκατάσταση της ψυχικής υγείας και την ανάπτυξη ανθεκτικότητας.

Εκπαίδευση και ενημέρωση: Ο παιδαγωγός μπορεί να συμβάλλει στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση τόσο των παιδιών (π.χ. με προγράμματα για ασφαλείς σχέσεις, δικαιώματα, ασφάλεια) όσο και του ευρύτερου σχολικού περιβάλλοντος και των γονέων για την πρόληψη της κακοποίησης.

Συνεργασία με άλλους επαγγελματίες: Συμμετέχει σε διεπιστημονικές ομάδες με ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, ιατρούς, φορείς προστασίας ανηλίκων, διασφαλίζοντας την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση κάθε περίπτωσης.

Εφαρμογή και προσαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων: Μπορεί να σχεδιάσει ή να εφαρμόζει εξατομικευμένες παρεμβάσεις για παιδιά-θύματα, τόσο στο πλαίσιο της τάξης όσο και σε ειδικά διαμορφωμένες ομάδες.

Νομική και ηθική ευθύνη αναφοράς: Όπως και όλοι οι εκπαιδευτικοί, είναι νομικά υποχρεωμένος να προχωρά σε άμεση αναφορά υπόπτων περιστατικών κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές, με τρόπο διακριτικό και σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο, χωρίς να επιχειρεί να κάνει ο ίδιος «έρευνα» ή ανάκριση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Alaggia, R. & Collin-Vézina, D.. (2020). Child sexual abuse and youth sexual assault: Environmental impacts on disclosure and response to disclosures. *Child Abuse & Neglect*. 102. 104284. doi:10.1016/j.chiabu.2019.104284.

Alaggia, R., Collin-Vézina, D., & Lateef, R. (2019). Facilitators and Barriers to Child Sexual Abuse (CSA) Disclosures: A Research Update (2000–2016). *Trauma, Violence, & Abuse*, 20(2), 260-283. <https://doi.org/10.1177/1524838017697312> (Original work published 2019)

Gilbert R, Fluke J, O'Donnell M, Gonzalez-Izquierdo A, Brownell M, Gulliver P, Janson S, Sidebotham P. Child maltreatment: variation in trends and policies in six developed countries. *Lancet*. 2012 Feb 25;379(9817):758-72. doi: 10.1016/S0140-6736(11)61087-8.

Jorge, M. A. C. (2024). *Freud's Third Step: On Beyond the Pleasure Principle*. In *Critical Essays on the Drive* (pp. 53-66). Routledge.

Κατωπόδη Α (2005). *Παιδική σεξουαλική κακοποίηση: Οικογένεια και Κοινωνία. Αίτια - Ρόλοι – Συνέπειες*. Αθήνα, Εκδόσεις Μαράθια.

La Capra, D. (2000). *Writing History, Writing Trauma*. Baltimore: John Hopkins University Press.

Lemaigre, C., Taylor E.P., & Gittoes, C. (2017). Barriers and facilitators to disclosing sexual abuse in childhood and adolescence: A systematic review. *Child Abuse & Neglect*, Volume 70, pages 39-52. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.05.009>

McElvaney, Rosaleen. (2013). Disclosure of Child Sexual Abuse: Delays, Non-disclosure and Partial Disclosure. What the Research Tells Us and Implications for Practice. *Child Abuse Review*. 24. 10.1002/car.2280.

McGill L, McElvaney R. Adult and Adolescent Disclosures of Child Sexual Abuse: A Comparative Analysis. *J Interpers Violence*. 2023 Jan;38(1-2):NP1163-NP1186. doi: 10.1177/08862605221088278.

McTavish, Jill & Sverdlichenko, Irina & MacMillan, Harriet & Wekerle, Christine. (2019). Child sexual abuse, disclosure and PTSD: A systematic and critical review. *Child Abuse & Neglect*. 92. 196-208. 10.1016/j.chiabu.2019.04.006.

Pai, A., Suris, A. M., & North, C. S. (2017). Posttraumatic stress disorder in the DSM-5: Controversy, change, and conceptual considerations. *Behavioral sciences*, 7(1), 7.

Pipe, M.-E., Lamb, M.E., Orbach, Y., & Cederborg, A.-C. (Eds.). (2007). *Child Sexual Abuse: Disclosure, Delay, and Denial (1st ed.)*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203936832>

Plummer C. Cultural issues in disclosures of child sexual abuse. *J Child Sex Abus*. 2010 Sep;19(5):491-518. doi: 10.1080/10538712.2010.512520. PMID: 20924908.

Παπαγιάννης Γ & Τεντονοπούλου Μ. (2010). *Η ιστορία της παιδικής ηλικίας*. Εκδόσεις Σπανίδης.

Παπαδοπούλου, Ε., & Σενκο, Α. (2017). *Η κακοποίηση των ανηλίκων και ο ρόλος του νοσηλευτή*. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας. Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας. Τμήμα Νοσηλευτικής.

Πρεκατέ Β & Γιωτάκος (2005). *Οδηγός εκπαιδευτικών και γονέων για την ανίχνευση της παιδικής κακοποίησης*. Αθήνα, Εκδόσεις Βήτα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

O'Driscoll, C., & Flanagan, E. (2016). Sexual problems and post-traumatic stress disorder following sexual trauma: A meta-analytic review. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 89(3), 351-367.

Russotti, J., Warmingham, J. M., Duprey, E. B., Handley, E. D., Manly, J. T., Rogosch, F. A., & Cicchetti, D. (2021). Child maltreatment and the development of psychopathology: The role of developmental timing and chronicity. *Child Abuse and Neglect*, 120, Article 105215. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105215>

Strouse, P. J. (2018). Shaken baby syndrome is real. *Pediatric Radiology*, 48(8), 1043-1047.

Stoltenborgh M, Bakermans-Kranenburg MJ, van Ijzendoorn MH. The neglect of child neglect: a meta-analytic review of the prevalence of neglect. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*. 2013 Mar;48(3):345-55. doi: 10.1007/s00127-012-0549-y

Σχίζα, Σ., Γούτσου, Μ., & Ιορδανίδου, Μ. (2009). Υποδοχή και άσκηση σεξουαλικής κακοποίησης στα ελληνικά καταστήματα κράτησης αρρένων (πτυχιακή εργασία). Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης. Σχολή Επαγγελματιών Υγείας. Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας <https://dspace.hmu.gr/server/api/core/bitstreams/cfbfe8a4-94a6-4f50-9346-1cfc2c644e02/content>

3. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ

3.1 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

Ένας από τους κεντρικούς πυλώνες του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) είναι η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η προαγωγή ενός καλού βιοτικού επιπέδου τόσο των ενηλίκων όσο και των ανηλίκων. Στα πλαίσια αυτά, έχει θεσπίσει στοχευμένες νομοθετικές πράξεις, όπως είναι επί παραδείγματι η σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και η σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού (United Nations, 2017; Γιαλλουρίδης, 2009).

3.2 Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση του Οργανισμού στις 20 Νοεμβρίου 1989 (απόφαση 44/25), τέθηκε σε ισχύ στις 20 Σεπτεμβρίου 1990 (άρθρο 49 της απόφασης), ενώ κυρώθηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο στις 2 Δεκεμβρίου 1992, με τον νόμο 2101/ 1992 (ΦΕΚ 192/Α/ 2-12-1992). Η Σύμβαση ορίζει ως παιδί κάθε ανθρώπινο όν μικρότερο των 18 ετών και τέθηκε σε ισχύ τον Απρίλιο του 2014 με δεσμευτική εφαρμογή την αναγνώριση των δικαιωμάτων και την προστασία του

ανηλικίου (Φασουλής, 2016). Οι Θεμελιώδεις Αρχές στην προσέγγιση των Δικαιωμάτων των Ανηλίκων είναι η πρόληψη, η προστασία, η δίωξη δραστών, η παροχή υπηρεσιών, η προαγωγή συνεργασίας και η συμμετοχή ανηλικίου με κύριο γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον τους. Η συγκεκριμένη Σύμβαση είναι ένα ολοκληρωμένο νομοθετικό κείμενο, με την εφαρμογή του οποίου από τα συμβαλλόμενα κράτη, μπορεί να διασφαλιστεί ένα καλό βιοτικό επίπεδο για το σύνολο των παιδιών, ανεξαρτήτως ηλικίας, καταγωγής, φύλου και λοιπών ατομικών χαρακτηριστικών (Βαλασσόπουλος, 2014).

Όσον αφορά στη δομή και στο περιεχόμενό της, αποτελείται από 54 άρθρα, διαχωρισμένα σε τρία επιμέρους μέρη. Ειδικότερα, το πρώτο μέρος (άρθρα 1 - 41), αφορά τα δικαιώματα του παιδιού, τα οποία διακρίνονται σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες: Α) Δικαιώματα στην επιβίωση, Β) Δικαιώματα στην προστασία Γ) Δικαιώματα στην ανάπτυξη και εξέλιξη, και Δ) Δικαιώματα στη συμμετοχή. Ακολούθως, το δεύτερο μέρος (άρθρα 42 - 45), διευθετεί ζητήματα που αφορούν την εφαρμογή της Σύμβασης και τους ελέγχους εφαρμογής της, από την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία συστήνεται για αυτό το σκοπό. Τέλος, το τρίτο μέρος (άρθρα 46 - 54), αφορά τις ενδεχόμενες τροποποιήσεις σε άρθρα της Σύμβασης (ΦΕΚ 192/Α/ 2-12-1992). Αναλυτικά παρατίθενται τα συγκεκριμένα άρθρα.

Άρθρο 1: δίνεται ο ορισμός της έννοιας του παιδιού, διευκρινίζοντας ότι ένα ανθρώπινο ον θεωρείται παιδί μέχρι τη συμπλήρωση του 18ου έτους ζωής του.

Άρθρο 2: αναφέρεται η υποχρέωση των κρατών που έχουν κυρώσει τη Σύμβαση, να σέβονται και να προασπίζουν τα δικαιώματα του συνόλου των παιδιών, χωρίς να επηρεάζονται από παράγοντες όπως η καταγωγή, οι πεποιθήσεις ή τα λοιπά ατομικά χαρακτηριστικά κάθε ενός.

Άρθρο 3: κάθε απόφαση ή νομοθετική πράξη που αφορά τα παιδιά, θα πρέπει να θεσπίζεται με γνώμονα την προάσπιση των συμφερόντων τους.

Άρθρο 6: γίνεται αναφορά στο δικαίωμα του κάθε παιδιού στη ζωή και στην υποχρέωση που έχουν τα συμβαλλόμενα κράτη ώστε να διαφυλάξουν το δικαίωμα αυτό.

Άρθρο 8: διευκρινίζεται ότι κάθε παιδί δικαιούται να διατηρεί στοιχεία της ταυτότητάς του, όπως είναι επί παραδείγματι η ιθαγένεια, το ονοματεπώνυμο και οι οικογενειακές σχέσεις.

Άρθρο 9: τα συμβαλλόμενα κράτη θα πρέπει να επιδιώκουν ώστε να μην αποχωρίζεται ένα παιδί την οικογένειά του, παρά μόνο σε περιπτώσεις όπου κάτι τέτοιο κριθεί αναγκαίο για την διαφύλαξη της σωματικής και ψυχικής του υγείας.

Άρθρα 12 έως 14: αφορούν το δικαίωμα που έχουν τα παιδιά ώστε να εκφράζονται ελεύθερα και να εκφέρουν την άποψή τους για οποιοδήποτε ζήτημα τους αφορά, καθώς και το δικαίωμα για ελευθερία στη σκέψη, στη συνείδηση και στην καλλιέργεια των θρησκευτικών πεποιθήσεων.

Άρθρα 20 και 21: γίνεται ειδική αναφορά στο θεσμό της αναδοχής και της υιοθεσίας. Ειδικότερα, διευκρινίζεται ότι τα παιδιά που κρίνεται απαραίτητο να απομακρυνθούν από το οικογενειακό τους περιβάλλον, χρήζουν ιδιαίτερης μέριμνας και προστασίας από το κράτος. Στα πλαίσια αυτά θα πρέπει, με γνώμονα πάντοτε τη διασφάλιση των συμφερόντων τους, να τοποθετούνται σε μια άλλη οικογένεια, που θα φέρει την ευθύνη της ανατροφής τους.

Άρθρο 23: γίνεται ιδιαίτερη μνεία και στα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες ή διαταραχές, την ευθύνη για την προάσπιση των οποίων φέρουν τα συμβαλλόμενα κράτη.

Άρθρα 28 και 29: διευκρινίζεται το θεμελιώδες δικαίωμα των παιδιών που είναι η εκπαίδευση, η οποία θα πρέπει να αποσκοπεί στην ολόπλευρη ανάπτυξή τους.

Άρθρα 32 έως 36: γίνεται αναφορά στην υποχρέωση που έχουν τα συμβαλλόμενα κράτη ώστε να προστατεύουν τα παιδιά από κάθε μορφής εκμετάλλευση (ΦΕΚ 192/Α/ 2-12-1992).

3.3 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού συνίσταται σε όλες τις πηγές δικαίου, όπως είναι οι Συνθήκες, οι Συμβάσεις και η Νομολογία, που έχουν θεσπιστεί τόσο από το Συμβούλιο της Ευρώπης όσο και από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μια από τις μείζονες πρωτοβουλίες πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η προστασία των παιδιών και συναφώς η διασφάλιση και η προαγωγή των δικαιωμάτων τους. Για το σκοπό αυτό έχει καταρτίσει σχετική νομοθεσία, ενώ επίσης έχει θεσπίσει το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει θεσπίσει τις ακόλουθες Συμβάσεις, οι οποίες αναφέρονται στη διαφύλαξη των ειδικών δικαιωμάτων των παιδιών:

- Σύμβαση για το Νομικό Καθεστώς των Τέκνων που γεννήθηκαν χωρίς τον γάμο των γονέων τους
- Σύμβαση περί της Υιοθεσίας Παιδιών, η οποία αναθεωρήθηκε το 2008
- Σύμβαση σχετικά με τις Προσωπικές Σχέσεις που αφορούν τα Παιδιά
- Σύμβαση για την Άσκηση των Δικαιωμάτων των Παιδιών
- Σύμβαση για την Προστασία των Παιδιών κατά της Γενετήσιας Εκμετάλλευσης και Κακοποίησης (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και Συμβούλιο της Ευρώπης, 2015).

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), η οποία έχει κυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει τις ακόλουθες αναφορές για τα παιδιά:

- Στο άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο δ, προβλέπεται η νόμιμη κράτηση ενός παιδιού, όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο για την επιτήρηση της ανατροφής του.
- Στο Άρθρο 6 παράγραφος 1 τίθενται περιορισμοί όσον αφορά στο δικαίωμα της δίκαιης και δημόσιας εκδίκασης μιας υπόθεσης, προς διαφύλαξη των συμφερόντων του παιδιού.
- Στο Άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 αναφέρεται το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση, καθώς και η υποχρέωση που έχουν τα κράτη μέλη ώστε να σεβαστούν τις αποφάσεις των γονέων σχετικά με την παροχή εκπαίδευσης που ανταποκρίνεται στις θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις τους (EASPD, 2021; Μαργαρίτης, 2019).

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτέλεσε την πρώτη συστηματική προσπάθεια που έγινε σε ευρωπαϊκό επίπεδο για καταγραφή και θεσμική κατοχύρωση των δικαιωμάτων του παιδιού και διαθέτει την ίδια νομική ισχύ με τις συνθήκες της ΕΕ

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στη δομή του, ο Χάρτης αποτελείται από 54 άρθρα, τα οποία διαχωρίζονται, ανάλογα με το περιεχόμενό τους, σε 7 επιμέρους κεφάλαια: 1) αξιοπρέπεια, 2) ελευθερίες, 3) ισότητα, 4) αλληλεγγύη, 5) δικαιώματα των πολιτών, 6) δικαιοσύνη και 7) γενικές διατάξεις.

Συγκεκριμένες διατάξεις που αναφέρονται στα δικαιώματα των παιδιών είναι στο Άρθρο 24:

- **Παράγραφο 1:** διευκρινίζεται ότι κάθε παιδί θα πρέπει να δέχεται προστασία και φροντίδα, ικανή να του εξασφαλίσει μια καλή ποιότητα ζωής, ενώ επίσης δικαιούται να εκφράζει ελεύθερα την άποψή του για ζητήματα που τον αφορούν, εφόσον βρίσκεται στην κατάλληλη νοητική ηλικία για κάτι τέτοιο.
- **Παράγραφο 2:** αναφέρεται ότι όλες οι ενέργειες που υλοποιούνται είτε από ιδιωτικούς είτε από δημόσιους φορείς και αρχές, θα πρέπει να έχουν ως κεντρικό γνώμονα την προάσπιση των συμφερόντων του παιδιού.
- **Παράγραφο 3:** αναφέρεται ότι δικαίωμα του παιδιού είναι να διατηρεί σχέσεις και επαφή τόσο με την μητέρα όσο και με τον πατέρα του, με μόνη προϋπόθεση η επαφή αυτή να μην θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια και την ανάπτυξή του (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000).

Η Σύμβαση της Χάγης για τα Δικαιώματα του Παιδιού υπογράφηκε το 1996 και ρυθμίζει ένα μεγάλο εύρος αστικών ζητημάτων που σχετίζονται με τη διεθνή προάσπιση των συμφερόντων και την ασφάλεια των ανηλίκων. Το περιεχόμενό της, περιλαμβάνει συγκεκριμένους κανόνες σχετικά με τα μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία παιδιών, στη γονική μέριμνα και στη περιουσία του παιδιού. Ενδεικτικά μέτρα που αναγράφονται είναι τα ακόλουθα:

- Η ανάθεση, η άσκηση και η αφαίρεση της γονικής μέριμνας.
- Το δικαίωμα της επιμέλειας και ειδικότερα το δικαίωμα προσδιορισμού του τόπου διαμονής και το δικαίωμα επισκέψεως.
- Η επιτροπεία, η κηδεμονία και οι συναφείς θεσμοί.
- Ο διορισμός του προσώπου ή του φορέα που θα είναι υπεύθυνος για την επιμέλεια του παιδιού και της περιουσίας του.
- Η τοποθέτηση του παιδιού είτε σε ανάδοχη οικογένεια είτε σε ίδρυμα προστασίας ανηλίκων.
- Η επιτήρηση από δημόσια αρχή, του τρόπου με τον οποίο το οριζόμενο πρόσωπο φροντίζει το παιδί.
- Η διαχείριση της περιουσίας του παιδιού. (Συνδιάσκεψη της Χάγης για το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, 2018).

3.4 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

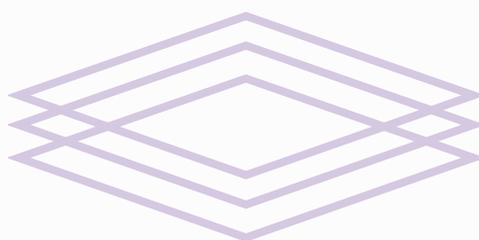
Νόμος / Διάταξη	Περιεχόμενο – Σκοπός
N.2101/1992	Κύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΣΔΠ) — ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο όλες τις διεθνείς υποχρεώσεις για προστασία από κακοποίηση και εκμετάλλευση.
N. 2447/1996 & N. 3860/2010	Δίκαιο ανηλίκων
N. 3500/2006	Νόμος για την Ενδοοικογενειακή Βία – προστατεύει ρητά τα παιδιά από κάθε μορφή σωματικής ή ψυχολογικής βίας εντός της οικογένειας.
N. 3727/2008 & N. 4267/2014	Προστασία από τη Σεξουαλική Κακοποίηση

N.4322/2015 & αρ.312 ΠΚ	Πρόκληση βλάβης με συνεχή σκληρή συμπεριφορά - Ποινικοποίηση μορφών σχολικού εκφοβισμού
N. 4478/2017	Ίδρυση Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων - «Σπίτια του Παιδιού», για την προστασία των ανηλίκων θυμάτων κακοποίησης
N.4531/2018	Σεξουαλική παρενόχληση – άρθ. 40, Μη εμφανής παρακολούθηση ή παρενόχληση (Stalking) – άρθ. 34, Εμπορία Ανθρώπων (trafficking)
N. 4538/2018	Αναδιοργάνωση του συστήματος παιδικής προστασίας – θεσμοθέτηση του Εθνικού Μητρώου Αναδοχής και Υιοθεσίας και ενίσχυση των Κοινωνικών Υπηρεσιών.
N. 4808/2021	Εργασιακή προστασία και απαγόρευση παιδικής εργασίας
N.4800/2021 Άρθρο 1532 ΑΚ	Δυσλειτουργία της γονικής μέριμνας: Νέο Άρθρο 1532 ΑΚ: Συνέπειες κακής άσκησης (γονική μέριμνα είναι το σύνολο των δικαιωμάτων-καθηκόντων των γονέων, ενώ η επιμέλεια αποτελεί μέρος αυτής και επικεντρώνεται σε θέματα καθημερινής φροντίδας και ανατροφής του ανηλίκου)
N. 4837/2021 (Α 178)	Ορίζεται Υπεύθυνος Προστασίας Ανηλίκων σε κάθε Πλαίσιο Παιδικής Προστασίας και αποστέλλεται στο Ε.Κ.Κ.Α που λειτουργεί Τμήμα παρακολούθησης Αναφορών Κακοποίησης Ανηλίκων
N. 4961/2022	Μέτρα πρόληψης και δίωξης της σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων.
N. 5029/2023	Δημιουργία Εθνικού Μητρώου Περιστατικών Κακοποίησης Ανηλίκων και ενίσχυση των μηχανισμών αναφοράς περιστατικών κακοποίησης.

<p>N. 5090/2024</p>	<p>Εθνικό Σύστημα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Παιδικής Κακοποίησης, Μητρώο Καταγγελιών Παιδικής Κακοποίησης, υποχρεωτική αναφορά υπόπτων περιστατικών από επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά, ορίζει διαδικασίες δι-επιστημονικής συνεργασίας</p>
<p>Άρθρο 1589 του Αστικού Κώδικα του Οικογενειακού Δικαίου</p>	<p>Αναφέρεται στην επιτροπεία ανηλίκου</p>

3.5 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ-ΠΑΡΑΜΕΛΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ (ΚΑΠΑ-Π)

- Πρωτόκολλο Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (N. 3625/2007)
- Πρωτόκολλο & Οδηγός Διερεύνησης, Διάγνωσης & Διαχείρισης Περιστατικών ΚαΠΑ-Π
- Οδηγός Εφαρμογής Πρωτοκόλλου Διερεύνησης, Διάγνωσης και Διαχείρισης ΚαΠΑ-Π για Επαγγελματίες
- Ευρετήριο Ισχύουσας Νομοθεσίας για την ΚαΠΑ-Π
- Ενημερωτικό φυλλάδιο για τις «ΒΗΜΑ ΠΡΟΣ ΒΗΜΑ» Ενέργειες των Επαγγελματιών σε Περιστατικά ΚαΠΑ-Π
- Εγχειρίδιο για τη Λειτουργία και τη Χρήση του Εθνικού Συστήματος Αναφοράς ΚαΠΑ-Π για Επαγγελματίες
- Εθνικό Ευρετήριο Οργανισμών και Υπηρεσιών Διαχείρισης Περιστατικών ΚαΠΑ-Π (<http://esa-kapa-p.gr>)
- Εγχειρίδιο Ενεργειών για την Προστασία Παιδιών σε Κίνδυνο (Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, 2013)

3.6 Η ΔΙ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙ-ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΣΤΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Η Δι-επιστημονική και Δι-υπηρεσιακή συνεργασία προάγουν τη ψυχική υγεία, τη πρόληψη και τη διαχείριση της παιδικής κακοποίησης μέσω παρεμβάσεων ολιστικής αντιμετώπισης. Ο πολυσήμαντος και πολυεπίπεδος ρόλος των επαγγελματιών, η χρησιμότητα της εμπλοκής και η συνεργατική δράση πολλών ειδικοτήτων όπως: Ψυχίατροι/Παιδοψυχίατροι, Παιδίατροι, Ιατροδικαστές, Κοινωνικοί Λειτουργοί, Νοσηλευτές, Ψυχολόγοι/Παιδοψυχολόγοι, Εισαγγελείς, Δικαστικοί, Αστυνομικοί, Εκπαιδευτικοί/Παιδαγωγοί, Κοινωνικοί Επιστήμονες/Κοινωνιολόγοι, Νομικοί, Εγκληματολόγοι, Δικαστικοί Επιμελητές επιφέρουν θεαματικά αποτελέσματα (Μπαλτσιώτη, 2024).

Η Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου (ΕΕΔΑ) υιοθέτησε το Κείμενο Αρχών για την Παιδική Προστασία στην Ελλάδα, το οποίο εντάχθηκε στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα δικαιώματα του παιδιού. Στο συγκεκριμένο Κείμενο γίνεται ιδιαίτερη μνεία στην άμεση ενεργοποίηση και συνεργασία των επαγγελματιών, στην επιμόρφωση, στα πρωτόκολλα ενεργειών, στα εθνικά συστήματα αναφοράς, στη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη, στην εγκατάλειψη και απομάκρυνση του παιδιού από την οικογένεια και στην εφαρμογή εναλλακτικών μορφών παιδικής προστασίας όπως αναδοχή και υιοθεσία (ΕΕΔΑ, 2016).

Επίσης, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης «Ευρωπαϊκή Εγγύηση για το Παιδί, - Child Guarantee», αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια σε εθνικό επίπεδο για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και της αποιδρυματοποίησης όπου σχετίζεται με την παιδική κακοποίηση έχοντας ως επίκεντρο τη διασφάλιση ευάλωτων παιδιών. Από κοινού με συστηματική συνεργασία εκπρόσωποι αρμόδιων κυβερνητικών φορέων, καθώς και ανεξάρτητοι φορείς σχεδιάζουν ολοκληρωμένες δράσεις και στρατηγικές, σε ζητήματα παιδικής προστασίας, απασχόλησης των νέων, εκπαίδευσης, κοινωνικής ένταξης και μείωσης της φτώχειας (UNICEF, 2023).

3.7 Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

- Η αναφορά είναι η ανακοίνωση συγκεκριμένων πληροφοριών στην αστυνομία ή στην εισαγγελία ή και σε έναν τοπικό Φορέα προστασίας του παιδιού, όπου ο αναφέρων έχει βάσιμες υποψίες ή έχει διαπιστώσει ότι το παιδί βρίσκεται σε κίνδυνο ως αποτέλεσμα κακοποίησης ή και παραμέλησης. Μέσω αυτής οι αρμόδιες αρχές θα διερευνήσουν και θα μεριμνήσουν για το ανήλικο τέκνο ώστε να προστατευτεί και να φροντιστεί κατάλληλα. (Άρθρο 23, Ν. 3500/2006)
- Όπως αναφέρεται στο Ν.5090/2024: κατοχυρώνει ρητά την υποχρέωση αναφοράς και προβλέπει ότι οι Φορείς πρέπει να έχουν γραπτές διαδικασίες για τέτοιες περιπτώσεις.

- Η αναφορά αποτελεί μια προληπτική ενέργεια, δεν παραβιάζεται το επαγγελματικό απόρρητο και δεν έχει τη μορφή καταγγελίας.
- Ο αναφέρων δεν διώκεται πειθαρχικά, δεν απολύεται, ούτε υφίσταται άλλου είδους κυρώσεις (Ν. 3500/2006 & Ν. 5090/2024).
- Σύμφωνα με το Άρθρο 37 § 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Ν.4620/2019): οι Δημόσιοι Υπάλληλοι έχουν την υποχρέωση να ανακοινώνουν κάθε αξιόποινη πράξη.
- Σχετικά με το Άρθρο 232 του Ποινικού Κώδικα (Ν.4619/2019): όποιος παραλείπει να αναφέρει αξιόποινη πράξη που τελείται εις βάρος ανηλίκου, ενώ είχε υποχρέωση ή μπορούσε να το πράξει έχει ποινική ευθύνη (Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, 2019; Τριάντος, 2015; Καράκωστας, 2011)

3.8 ΦΟΡΕΙΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΠΑ-Π

Εισαγγελικές Αρχές	Παιδοψυχιατρικές Κλινικές
Κο.Κε.Ψ.Υ.Π.Ε	Συνήγορος του Παιδιού: 8001132000
Ινστιτούτο Υγείας του παιδιού	Ε.Κ.Κ.Α: Τηλεφωνική Γραμμή Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας: 197 Εθνική Γραμμή Παιδικής Προστασίας: 1107
Πλαίσια Παιδικής Προστασίας	Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος
Safeline.gr Ελληνική Ανοιχτή Γραμμή για το παράνομο περιεχόμενο στο Διαδίκτυο του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου	Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας & Κοινωνικής Πρόνοιας ΙΥΠ: http://ich-mhsw.gr/
Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή SOS 1056 για παιδιά	Τηλεφωνική Γραμμή 10306 Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης
Πανελλαδική Τηλεφωνική Γραμμή «Μαζί για το Παιδί» 11525	Ευρωπαϊκή Τηλεφωνική Γραμμή Υποστήριξης Παιδιών & Εφήβων 116111

Διευθύνσεις Κοινωνικών Υπηρεσιών των Περιφερειών & των Δήμων

Διευθυντές σχολείων / ΚΕΔΑΣΥ / Πρωτοβάθμια & Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

UNICEF Ελλάδα

Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας Παιδιού & Εφήβου-ΕΨΥΠΕ

ΑΡΣΙΣ – Κοινωνική υποστήριξη Νέων

Ε.Ε.Τ.Α.Α

Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος

ΕΛΙΖΑ – Εταιρεία Κατά της Κακοποίησης Παιδιών

3.9 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΠΡΟΛΗΨΗ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ, ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Στελέχωση εξειδικευμένων επαγγελματιών στις Υπηρεσίες που ασχολούνται με τη Παιδική Προστασία.
- Εφαρμογή Δι-επιστημονικής και Δι-υπηρεσιακής Συνεργασίας με σκοπό την ενίσχυση του Κοινωνικού Δικτύου της Παιδικής Προστασίας.
- Συνεχή εκπαίδευση επαγγελματιών και γονέων στην αναγνώριση και διαχείριση περιστατικών παιδικής κακοποίησης.
- Έγκαιρη ψυχοκοινωνική στήριξη των παιδιών-θυμάτων και των οικογενειών τους αλλά και υποστήριξη-εποπτεία μετά την παρέμβαση.
- Υλοποίηση Επιστημονικών Ημερίδων, Συνεδρίων και Προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την αλλαγή κοινωνικών αντιλήψεων και τη μείωση του στιγματισμού.
- Δημιουργία Κέντρων Ημέρας εξατομικευμένης παροχής υπηρεσιών για την προάσπιση της ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων που είναι θύματα κακοποίησης στα Ελληνικά νησιά.
- Σύσταση και λειτουργία Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων – Σπίτια του Παιδιού για την έγκαιρη και έγκυρη αξιολόγηση, προστασία και υποστήριξη ανήλικων κακοποιημένων θυμάτων σε νησιά του Βόρειου Αιγαίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βαλασσόπουλος, Ε. (2014). *Μορφές παιδικής εργασίας και προστασία της παιδικής ηλικίας στην Ελλάδα του 20^{ου} αιώνα*. Εκδόσεις Παπαζήσης.

Γιαλλουρίδης, Χ. (2009). *Ο ρόλος του ΟΗΕ στον 21^ο αιώνα*. Εκδόσεις Λιβάνη

EASPD (2021). *Στρατηγική αποιδρυματοποίησης στην Ελλάδα*. [DI Strategy - EL with layout.pdf \(easpd.eu\)](#)

ΕΕΔΑ (2016). *Η παιδική προστασία δεν είναι πολυτέλεια*. [Πρωτοβουλία για μια Συμμαχία «Επενδύστε στα Παιδιά» στην Ελλάδα \(nchr.gr\)](#)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2022). *Η στρατηγική της Ε.Ε. για τα δικαιώματα του παιδιού και η ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά*. [Η στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού και η ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά | Ευρωπαϊκή Επιτροπή \(europa.eu\)](#)

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (2013). *Πρωτόκολλο Διερεύνησης, Διάγνωσης και Διαχείρισης Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιών* ISBN: 978-960-9766-08-1, <http://esa-kapa-p.gr>.
Καράκωστας, Ι. (2011). *Αστικός κώδικας*. Νομική Βιβλιοθήκη

Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Ε., Κοτζάμπαση, Α., & Φουντεδάκη, Κ. (2019). *Το οικογενειακό δίκαιο στην πράξη*. Εκδόσεις Σάκκουλα.

Μαργαρίτης, Μ. (2019). *Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και των πρωτοκόλλων υπ' αριθμ. 1, 6, 7 & 13. Μια συνοπτική ερμηνεία*. Εκδόσεις Σάκκουλας.

Μπαλτσιώτη, Β. (2024). *Διερεύνηση εφαρμογής του Ν.4538/2018 και ανάδειξη καλών πρακτικών (best practices) του θεσμού αναδοχής στα πλαίσια παιδικής προστασίας*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Πατρών. Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών. Κωδικός: 57219 ekt.gr

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Συμβούλιο της Ευρώπης (2015). *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού*. Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συνδιάσκεψη της Χάγης για το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο (2018). *Πρακτικό εγχειρίδιο σχετικά με τη λειτουργία της Σύμβασης της Χάγης της 19^{ης} Οκτωβρίου 1996 για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, την εκτέλεση και την συνεργασία σε θέματα γονικής μέριμνας και μέτρων προστασίας των παιδιών*. HCCH.

Τριάντος, Ν. (2015). *Αστικός Κώδικας. Ερμηνεία κατ' άρθρο*. Νομική βιβλιοθήκη. UNICEF (2023). *Child guarantee*. [Child Guarantee | UNICEF](#)

United Nations (2017). *Policy on child protection in United Nations Peace Operations*. United Nations.

Φασουλής, Β. (2016). *Τα δικαιώματα του παιδιού. Ιστορική διάσταση, σύγχρονη εξέλιξη και η διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού*. Εκδόσεις Παπαζήσης.

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2000/ C 364/1. Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΦΕΚ 192/A/2-12-1992. Νόμος 2101/1992 «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού».

